Gemeente Utrecht

STADSBELANG UTRECHT

Voorstel aan de gemeenteraad

Initiatiefvoorstel Utrecht Bijenhoofdstad van Europa

Beleidsveld	Openbare Ruimte
Opsteller	Cees Bos (Stadsbelang Utrecht)
Kenmerk	
Vergaderdatum Raad	27 juni 2024
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Cees Bos stelt de raad voor te besluiten:

1. In te zetten op het (net als in 2021) worden van bijenhoofdstad van Europa bij een volgende competitie door:
   a) Het aantal bekende soorten wilde bijen in gemeente Utrecht te laten toenemen van 148 naar 160 soorten door betere monitoring en de kwaliteit van hun leefomgeving te verbeteren
   b) Het handboek openbare ruimte (HOR) aanpassen met als doel om de openbare ruimte bij-vriendelijker in te richten. Dat wil zeggen maatregelen treffen om te zorgen voor een insectvriendelijke leefomgeving en om biodiversiteit in het algemeen te verbeteren. De HOR wordt in de flexibele bijlage meteen bijgewerkt. Dat wil zeggen zodra nieuwe inzichten beschikbaar en toepasbaar zijn.
   c) Communicatie en educatie in te zetten met als doel bewoners, passanten en kinderen te betrekken en draagvlak te krijgen voor een aangepaste inrichting en ander beheer van de openbare ruimte voor specifiek wilde bijen.
   d) Gebruik van pesticiden door pachters en huurders op gemeentegrond te verbieden. Dit kan vaak pas als er een nieuw contract afgesloten wordt.

2. Hiervoor jaarlijks een bedrag beschikbaar te stellen van € 21.250.

Het lid van de gemeenteraad van Utrecht, Cees Bos.

Samenvatting
Bijen spelen een grote rol in de biodiversiteit, ze bestuiven planten en zorgen zo voor het voortbestaan van een groot deel van flora. Maar bijenpopulaties krimpen wereldwijd. Deze krimp vormt een directe bedreiging voor biodiversiteit onder planten en gewassen.

Op het gebied van biodiversiteit kan er in Utrecht nog veel gewonnen worden. De gemeente draagt net zoals de samenleving daarin verantwoordelijkheid. We zien veel mogelijkheden om op eigen grond en in onze eigen handelen biodiversiteit te beschermen en te versterken. Daarin willen we een voorbeeld zijn en ook anderen aanzetten zich in te spannen voor biodiversiteit.

Context
Zowel wereldwijd als in Nederland kan er nog veel gedaan worden om de biodiversiteit te verbeteren. Dat heeft verschillende oorzaken, waarvan verstedelijking er één is. Biodiversiteit is voor ons mensen echter heel belangrijk. Niet alleen omdat het ons voorziet in voedsel en geneesmiddelen, maar bijvoorbeeld ook omdat natuur en biodiversiteit bijdragen aan gezond stedelijk leven en ons voorzien in ecosysteemdiensten. Natuur kan ook bijdragen aan ons geluk. Een zoemende bij, een zingende vogel, een fladderende vlinder: het leven is niet hetzelfde zonder natuur om ons heen.

Als gemeente hebben we een verantwoordelijkheid en bovendien handelingsperspectief. We beheren de openbare ruimte en hebben vastgoed in eigendom. Beheer en inrichting daarvan zijn bepalend voor de biodiversiteit die zich daar kan vestigen en ontwikkelen. Bovendien bereiden we ruimtelijke plannen en visies voor en maken we beleid, voor onszelf en anderen. We hebben daarmee de touwtjes in handen om biodiversiteit een gelijkwaardig belang toe te kennen als andere waarden in de stad.

In de Ruimtelijke Strategie Utrecht is aandacht voor biodiversiteit: “De gemeente Utrecht kiest bij ruimtelijke ontwikkeling voor behoud en versterking van de lokale biodiversiteit, gebruik makend van de Utrechtse Soortenlijst, en werkt daarmee aan een natuur inclusieve stad”. Wij zijn van mening dat dit onvoldoende is om de biodiversiteit aanzienlijk te verbeteren. Werken aan een natuur-inclusieve stad is een te vrijblijvend uitgangspunt en in onze ogen niet ambitieus genoeg. Wat ons betreft zijn we dit jaar al een natuur-inclusieve stad door overal ons beheer zo natuurvriendelijk mogelijk te maken, anderen te motiveren hetzelfde te doen en te werken aan nieuw beleid met doorwerking naar ons eigen handelen en de omgevingsvisie. Biodiversiteit verdient onze aandacht.

Symbool van de achteruitgang van de biodiversiteit is de wilde bij. Deze soortgroep staat enorm onder druk, ook in Nederland. Ongeveer een derde van de in Nederland voorkomende wilde bijen wordt in het bestaan bedreigd. Deze bedreiging hangt met verschillende factoren samen en op een deel van die factoren hebben wij direct invloed: beheer en inrichting van de openbare ruimte. Onze ambitie is om “Bijenhoofdstad van Europa” te worden, het voorbeeld van een stedelijk gebied welke zich blijvend en structureel inzet om de bij een goed huis te bieden en als gevolg daarvan de biodiversiteit te bevorderen.

Juridische context
Dit besluit wordt niet genomen op basis van wetgeving of een verordening. Wel geeft het besluit invulling aan de zorgplicht (art. 1.1) van de Wet natuurbescherming: “Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor (…) in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving”.

Ten aanzien van de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden is gemeente geen bevoegd gezag. Ter besluit voorgelegde onderwerpen ten aanzien van de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen en biociden hebben betrekking op beïnvloeding.

Beoogd effect
Het effect dat we willen bereiken is dat de realisatie van de natuur-inclusieve stad wordt versneld met wilde bijen als ambassadeurs en samen met onze inwoners, ons groen gifvrij wordt en dat behoud en ontwikkeling van natuur en biodiversiteit op operationeel niveau beter wordt geborgd in het HOR (Handboek Openbare Ruimte). Dit doen we vanuit een proactieve houding om de biodiversiteit te

stimuleren en te koesteren, voor het welzijn van alle inwoners, werknemers en bezoekers van de stad. We zijn ervan overtuigd dat een natuur inclusieve-stad aan de basis staat van gezond stedelijk leven en dat de aantrekkelijkheid, sociaaleconomische positie, weerbaarheid en leefbaarheid van onze stad er sterk door wordt verbeterd.

Dekking
Zie bijlage.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
Biodiversiteit staat regelmatig op de agenda bij de raad. Recente relevante besluiten, raadsbrieven en beantwoording en reactie schriftelijke vragen en moties zijn:

- Raadsbrief Plan van aanpak biodiversiteitscrisis d.d. 20 juni 2023
- Raadsinformatiebijeenkomst d.d. 30 mei 2023 over de strategie groen
- Raadsbrief Indicatoren, tussendoelen klimaatadaptatie en biodiversiteitsagenda met uitwerkingsagenda d.d. 19 april 2023
- Raadsbrief Strategie voor groen, stand van zaken d.d. 12 april 2023
- Raadsbrief Tussenresultaten proef wilde bloemen en planten d.d. 29 maart 2023
- SV 2023 nr 66 Beheer Utrechtse parken (met antwoord) d.d. 30 maart 2023
- Ra.adsbrief Tussenresultaten proef wilde bloemen en planten d.d. 29 maart 2023
- Raadsbrief Evaluatie maaibeheer d.d. 29 maart 2023
- A11 Biodiversiteit leidend principe d.d. 9 maart 2023
- SV 2023 nr. 42 Maai mei niet (met antwoord)
- SV 2022 nr. 236 Biodiversiteitstop Montreal (met antwoord)
- M309 Biodiversiteitscrisis
- M323 Bescherming biodiversiteit
- SV 2022 nr. 105 Honingbijen en wilde bijen in Utrecht (met antwoord)

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	**Het aantal bekende soorten wilde bijen in gemeente Utrecht te laten toenemen naar 160 soorten door betere monitoring en de kwaliteit van hun leefomgeving te verbeteren**
Argumenten	Van de 181 soorten bijen uit de rode lijst, zijnde 55% van het aantal beschouwde wilde bijen soorten in Nederland, zijn 46 soorten bijen verdwenen en 30 ernstig bedreigd. De rode lijst van de Nederlandse bijen is door bestuivers.nl op initiatief van stichting EIS opgesteld in opdracht van het Ministerie van LNV en geeft de mate van bedreiging weer van een aantal bijensoorten. Nederland had in 2018 359 bijensoorten.
1.1	Meten is weten
	Het uitbreiden van de monitoring van de wilde bijen – specifiek het verbeteren van de methodiek – zal beter inzicht geven in de trend van wilde bijen in Utrecht en resulteert in concretere adviezen voor maatregelen ter bescherming van de wilde bij. Momenteel worden gebieden per monitoringsjaar 2 keer bezocht. Het voorstel is om gebieden minimaal 3 of 4 keer te bezoeken.

1.2	Bijenburchten en -hotels zijn effectieve maatregelen om het leefgebied van wilde bijen te versterken
	Wilde bijen leggen hun eitjes in bestaande of zelf gegraven gangen in hout, steen of grond. Elke soort heeft een eigen voorkeur. Door het aantal burchten en hotels uit te breiden kunnen grotere aantallen wilde bijen en meer soorten een geschikte plek vinden. Burchten en hotels dragen door hun zichtbare aanwezigheid bovendien bij aan voorlichting en communicatie. Daarnaast is het wenselijk om structureel stapeltjes gekapt hout te laten liggen.
Kanttekeningen/ Risico's	Bijenallergie Sommige mensen die een steek van een bij krijgen blijken een bijenallergie (of bijensteekallergie) te hebben. Concreet betreft dat een allergie tegen bijen gif. Dit is veel voorkomend bij honingbijen. Wilde bijen steken zeer zelden, als ze dit doen voelen ze zich beknelt. Na het steken gaat de bij dood.
Beslispunt	
2	**Het handboek openbare ruimte (HOR) aanpassen met als doel om de openbare ruimte bijvriendelijker in te richten. Dat wil zeggen maatregelen treffen om te zorgen voor een insectvriendelijke leefomgeving en om biodiversiteit in het algemeen te verbeteren. Daarbij willen we dat het handboek sneller kan worden aangepast als nieuwe inzichten leiden tot verbetering van de biodiversiteit**
Argumenten	Biodiversiteit is een belangrijk aspect in ons leven en hangt nauw samen met de aanwezigheid van groen. We hebben biodiversiteit nodig voor onze voedselvoorziening en om landbouw mogelijk te maken. Ongeveer 75% van de medicijnen tegen kanker komen voort uit de natuur1. Biodiversiteit zorgt ook voor schoon water, vruchtbare grond en een stabiel klimaat. Daarnaast levert het voedsel en grondstoffen voor huisvesting, kleding, brandstof en medicijnen. Zonder deze natuurlijke hulpbronnen kunnen wij niet bestaan. Het is belangrijk dat wij ons ook in Utrecht inzetten om de biodiversiteit te versterken, al was het alleen maar om de sociale, educatieve en recreatieve waarden van biodiversiteit. Daarnaast geeft biodiversiteit identiteit aan de stad en de mensen die er wonen en leven. Specifieke wilde bijen hebben behoefte aan bepaalde soorten nectar. In het HOR (handboek) moet dit beschreven worden.
2.1	Beheer bepaalt biodiversiteit
	De wijze en frequentie waarop ons openbaar groen wordt beheerd, bepaalt in belangrijke mate de kwaliteit van het leefgebied en de samenstelling van biodiversiteit. Ecologisch beheer – waarbij de aanwezigheid van en potenties voor biodiversiteit leidend zijn – kan in principe overal in de stad worden toegepast, met uitzondering van de locaties die een andere functie hebben.
2.2	Inheems en/of ecologisch waardevol assortimentskeuzen staat aan de basis van een gezond ecosysteem.

[1] Tan, G., Gyllenhaal, C. & D.D. Soejarto, 2006. Biodiversity as a Source of Anticancer Drugs. Current Drug Targets, Volume 7, Number 3, 2006, pp. 265-277.

	Het belang van inheemse beplanting kan niet worden onderschat. Over een periode van duizenden jaren zijn planten en dieren op elkaar afgestemd en samen geëvolueerd. Planten en bomen van elders voorzien vaak niet in de specifieke levensbehoeften van onze inheemse insecten. Ook in het stedelijke ecosysteem geldt: massa is kassa. Een zomereik of wilg herbergt honderden soorten en een veelvoud aan aantallen, die op hun beurt voedsel vormen voor heel veel andere soorten. Inheemse en ecologisch waardevolle beplanting is goed verkrijgbaar.
2.3	Natuur kan het zelf: terughoudend met inzaaien
	De spontane vestiging en ontwikkeling van planten en dieren sluit het dichtst aan op natuurlijke processen. Door terughoudend te zijn met inzaaien geven we natuur de ruimte en verstoren we dat proces niet. Daarmee voorkomen we ook dat er soorten gaan groeien op plekken waar ze eigenlijk niet thuishoren. Tegelijkertijd kan inzaaien soms wel gewenst zijn, bijvoorbeeld omdat sommige planten zich op eigen kracht niet goed in de stad kunnen verspreiden en om ontwikkeling van kruidenrijke vegetaties te bespoedigen. Om die reden is het belangrijk om een op onze stad afgestemde biologische inheemse zadenmix te laten maken van soorten die hier in Utrecht thuishoren.
2.4	Praktische uitvoerbaarheid beperkend
	In Utrecht ligt veel snippergroen: kleine stukjes groen tussen parkeerplaatsen, tussen woningen, in bermen etc. Deze zijn in de regel goed toegankelijk voor gazonmaaiers, maar niet voor de machines en tractoren waarmee gehooid wordt. Voor deze snippers zal onderzocht moeten worden op welke wijze ze op een meer ecologische manier beheerd kunnen worden.
2.5	Minder draagvlak voor rommelig groen
	Minder maaien en ruimte bieden aan natuurlijke processen maakt onze stad veel natuurlijker en weelderiger. Dit kan voor sommigen een te groot contrast zijn wanneer een strak gemaaid veld de vertrouwde referentie is. Daardoor zal het aantal klachten of meldingen naar met name onze uitvoerders en aannemers kunnen toenemen. Communicatie is belangrijk om meer draagvlak te krijgen.
2.6	Toename ongewenste soorten
	Ecologisch beheer kan een toename veroorzaken van soorten die als ongewenst of hinderlijk worden beschouwd. Een voorbeeld daarvan is het kruipertje, een gras waarvan de zaden bij honden voor problemen kunnen zorgen. Voorlichting en op de soort gericht beheer kunnen problemen beperken.
Beslispunt	
3	**Communicatie en educatie in te zetten met als doel bewoners, passanten en kinderen te betrekken en draagvlak te krijgen voor een aangepaste inrichting en ander beheer van de openbare ruimte voor specifiek wilde bijen.**

Argumenten	De ambitie is dat er in elke wijk nieuwe bijen-soorten bijkomen. Het is belangrijk om buurtbewoners te betrekken zodat op straat- en buurtniveau mee wordt gedacht over natuurmaatregelen. Ons advies is om bewoners te faciliteren. Door co-creatie samen met de buurtbewoners en scholen bijenburchten te bouwen en te beheren. Daarnaast een lespakket laten ontwikkelen over wilde bijen (en stadsnatuur) voor de basisschool. Honingbijen en wilde bijen kunnen elkaar beconcurreren. Samenwerking met de imkerverenigingen is noodzakelijk om afspraken te maken over het maximaal aantal honingbijenkasten in de stad. Onze ambitie is om binnen 5 jaar honingbijenkasten in onze openbare ruimte en groengebieden aanzienlijk te verminderen. Doelstelling is maximaal 2 honingbijkasten per wijk voor educatieve doeleinden.
	Daarnaast een inheems Utrechts zadenmengsel laten ontwikkelen. We willen niet meer dat in Utrecht in de openbare ruimte carnavalsmengsels of andere bloemenmengsels worden ingezaaid met soorten die hier niet thuishoren of van gekweekt materiaal uit het buitenland. De gemeente zou strikte regels voor het inzaaien in de openbare ruimte moeten opstellen en deze op positieve wijze communiceren. Voor tuinen en boomspiegels zou een inheems Utrechts zadenmengsel ontwikkeld moeten worden.
3.1	Toekomst natuurbescherming ligt bij de jongste generatie
	Uit onderzoek blijkt dat kinderen steeds minder natuurervaringen opdoen. Juist die ervaring is belangrijk voor de ontwikkeling van betrokkenheid en verantwoordelijkheid ten aanzien van natuur en ligt daarmee aan de basis voor natuurbescherming. Het waar mogelijk uitbreiden van educatie en communicatie – nadrukkelijk ook gericht op kinderen – is daarom belangrijk voor biodiversiteit.
3.2	Honingbijen zitten wilde bijen in de weg
	Honingbijen concurreren met wilde bijen om voedsel. Uit diverse onderzoeken blijkt dat dit een negatief effect kan hebben op biodiversiteit. Zeker in gebieden waar het stuifmeel- en nectaraanbod beperkt of eenzijdig is. Het houden van honingbijen vindt in Utrecht zowel hobbymatig als beroepsmatig plaats. In het laatste geval gaat het om grote aantallen kasten die soms ook in onze natuurgebieden zijn geplaatst. Het houden van honingbijen kan bijdragen aan communicatie en bewustwording over natuur, maar overdaad schaadt. Daarom zijn afspraken nodig om het aantal bijenkasten te beperken.
3.3	Imkers zijn belangrijk
	De bijdrage die veel imkers leveren aan natuurbescherming door educatie, hun inspanningen en lobby voor meer natuur kan niet genoeg benadrukt worden. Het is belangrijk om in gezamenlijkheid een oplossing te vinden die zowel recht doet aan de belangen van de (hobby)imker als de biodiversiteit.
Kanttekeningen/ Risico's	Zonder zichtbare communicatie voor omwonenden en passanten krijg je geen draagvlak en begrip bij bewoners en imkers. Als er geen of weinig communicatie is komen er vanuit bewoners vervolgens klachten binnen over rommelig groen.
Beslispunt	
4	**Met prioriteit te beginnen met het geschikt maken voor wilde bijen, dat wil zeggen meer biodiversiteit, van het Singelpark en natuurontwikkeling op wijkniveau**

4.1	Door met het Singelpark te beginnen worden groengebieden met elkaar
Argumenten	Om groengebieden robuuster en geschikt te maken voor meerdere flora en fauna is het noodzakelijk deze groengebieden met elkaar te verbinden door het aanleggen van groenblauwe routes. Dit kan door het planten van struiken voor het vergroten van de bloeiboog voor insecten en door het maaibeheer, zoals reeds wordt gedaan, nog verder aan te passen. Bij de keuze van plantmateriaal zal er gekozen worden voor inheemse soorten, die werkelijk de biodiversiteit versterken en aantrekkelijk zijn voor insecten en andere dieren. Gazons worden zoveel mogelijk omgevormd naar bloemen- en kruidenweides. De singel rond Utrecht kan geschikt worden gemaakt voor wilde bijen. Tevens kunnen wijken aanhaken, zodat gebieden met elkaar in verbinding staan. Het is belangrijk om ook rond de stad meer robuuste natuurgebieden aan te leggen om tot diep in de stadbewoners, werknemers en toeristen te bereiken. Utrecht laat hiermee met trots zien dat natuur in de stad mogelijk en een voorwaarde is voor gezond stedelijk leven.
	Natuur in het hart van de stad bereikt het hart van de mensen
	Binnenstedelijk is de beschikbare ruimte voor groen beperkt en is de druk hoog. Het groen is zichtbaar en trekt veel inwoners en toeristen. Daarmee biedt het de mogelijkheid om natuur te beleven en draagvlak voor natuurbescherming te vergroten. Natuur midden in de stad zorgt er bovendien voor dat flora en fauna van de ene kant van de stad naar de andere kunnen komen.
4.2	Boompje groot, plantertje dood: wat we nu planten bepaalt over een eeuw de biodiversiteit
	Bomen in de stad zijn van wezenlijk belang voor biodiversiteit. Ze bieden voedsel, leefgebied, verbinding en verblijf. Aangezien bomen lang meegaan – sommige tot meer dan een eeuw – is het sortiment dat we nu aanplanten voor lange tijd bepalend voor de biodiversiteit. Gelukkig is daar nu aandacht voor. .
4.3	Natuur in de wijk, natuurbeleving dichtbij
	Een stad is natuur-inclusief als ruimte wordt geboden aan natuurlijke processen en wilde natuur en wanneer de gemeente als beheerder en ontwerper soms een stapje terugdoet om planten en dieren, ruimte en rust te geven. Dan ontstaan de mooiste oasen, waar kinderen op onderzoek kunnen, iedereen op adem kan komen en men zich kan verwonderen.
Kanttekeningen/ Risico’s	Geen
Beslispunt **5**	**Gebruik van pesticiden te verbieden op gemeentegrond**

Argumenten	Bestrijdingsmiddelen kunnen een groot negatief effect hebben op wilde bijen2. Helaas is gemeente Utrecht nog geen gifvrije gemeente. Zo worden er nog bestrijdingsmiddelen gebruikt op gronden die de gemeente verpacht of verhuurt aan agrariërs of hobby-boeren. Ook is nog niet de hele inkoop gifvrij; we planten nog steeds plantmateriaal aan die zijn behandeld met bestrijdingsmiddelen. Daarnaast worden er bestrijdingsmiddelen gebruikt door andere gebied beherende instanties, waaronder ProRail. Met deze instanties en organisaties moet de gemeente in gesprek om het gebruik van pesticiden te ontmoedigen.
Kanttekeningen/ Risico's	Pachters/huurders hebben tijd nodig om om te schakelen Omschakeling naar biologische landbouw vraagt om toepassing van andere teeltwijzen of zelfs andere gewassen en een nieuw ondernemersplan. Dit vraagt om tijd en begeleiding. Beperkingen inkoop plantmateriaal Geheel gif-vrij inkopen van plantmateriaal en bloembollen heeft als gevolg dat het beschikbare assortiment beperkter is. Bestaande contracten lopen nog lang door Bestaande pacht-/verhuurcontracten maken gebruik van bestrijdingsmiddelen mogelijk en hebben een looptijd van meerdere jaren. Het ontbinden van contracten stuit op juridische en financiële bezwaren. Een verbod op gebruik kan alleen in nieuwe contracten worden opgelegd.

Financiën
In de bijlage is de begroting inclusief kostendekking te zien. Beleid rondom wilde bijen moet in het handboek openbare ruimte komen. De kosten worden dan automatisch in de begroting meegenomen. De extra eenmalige kosten bestaan uit het opstarten, processen herinrichten.

Vervolg
Na besluitvorming zal een plan van aanpak moeten worden opgesteld waarin doelen worden geconcretiseerd en een planning voor de uitvoering wordt opgenomen.

In het handboek openbare ruimte structureel aandacht voor wilde bijen opnemen. Dat wil zeggen zorg voor voorzieningen zodat wilde bijen in Utrecht gezonde kunnen leven.
De Raad krijgt uiterlijk in Q1 2025 informatie over het proces.

Participatie
In het kader van bewustwording en educatie is het van belang om bewoners te betrekken bij het uitvoeringsproces.

Communicatie
Hiervoor zal gemeente Utrecht een communicatieplan moeten opstellen.

Bijlagen
Begroting en stappenplan – voorstel strategie

[2] Biesmeijer, J.C., 2012. Oorzaken van de achteruitgang van wilde bijen in Noordwest-Europa. Entomologische Berichten 72 (1-2): 14-20

Bijlage

Stappenplan – voorstel strategie

Wilde bijen

- Monitoring data van 148 naar 160 wilde bijeen soorten in stad Utrecht per 2025
- Meer ruimte voor grond nestelende bijen: in elke wijk twee grote bijenburchten met bijenoase per eind 2024, binnen 5 jaar 2 bijenburchten per buurt.
- Insectenhotels op geschikte locaties plaatsen (via sociale werkplaats, lokaal hout uit Utrecht, financiering vanuit o.a. Initiatievenfonds)
- Laten onderzoeken of het mogelijk is om nestgelegenheid op bushokjes aan te laten leggen in de vorm van kleine bijenburchten van zand/leem

Biodiversiteit algemeen

- Verhogen kwaliteit inrichting openbaar groen voor meer biodiversiteit
- Ecologisch maaibeheer voortzetten en uitbreiden
- Pesticiden gebruik in gemeente Utrecht terugdringen: gifvrij Utrecht
- Planten alleen biologische inheemse planten, struiken en bomen
- Bomen, meer soorten, diversiteit en verrijken met struiken (tussen februari en oktober moet er altijd iets in bloei zijn, nectar moet beschikbaar zijn voor wilde bijen)
- Rommelig groen een kans geven (in elke wijk 10 plekjes van minimaal 2500 m2 met rommelig groen (ruimte voor natuurlijke processen; Tiny Nature)
- Bloembollen: alleen biologische soorten en absoluut geen reguliere bollen meer toepassen
- Waterberging: wadi's aanleggen en wateropvang, natuurlijk beheer van wadi's

Educatie

- Groenambassadeurs betrekken
- Lespakket over wilde bijen (en stadsnatuur) op basisschool
- Samenwerken met imkervereniging om concurrentie met wilde bijen te voorkomen. Onder andere door het aantal honingkasten in de stad te beperken
- Bijenvereniging betrekken bij educatie over wilde bijen
- Niet inzaaien tenzij er geen natuurlijke zaadverspreiding meer is (door tekort aan zaden in zadenbank en geïsoleerde ligging)
- Adviseer en promoot voor privé tuinen om ook inheemse Utrechtse zaden mengels te kopen. De Cruydt Hoek is een leverancier die veel maatwerk mengsel maakt.
- Borden en QR-codes info verstrekken in openbare ruimtes

Gebieden

- Singel rondom Utrecht
- Andere bij arme gebieden (1 hectare in iedere wijk waar de mens een stapje terug doet)
- Iedere wijk 1 soort of 2 soorten wilde bijen laten adopteren (wijken hebben verschillende leefomgeving)